

Недавно святкували черговий день народження Петра Трохимовича Саблука.

Завтра черговий ДУНЬ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ... ТО, - що ж - панове..

Чомусь згадалися 14-ті збори... Непогано, що українські ґрунти і комплекси (в основному птахо...) завдяки інтересам бізнесу (агро) вийшли на світові ринки... Цим пишаються... А, як почувається "колиска нації", - з якої вийшли генії, в тому числі й наш академік... Як з чистою водою?.. - з агролісоландшафтами?..

КОВАЛІВ чекає внесення, запропонованих змін до статуту Конгресу... - до дій...

Адже, **16-17 жовтня 2012 року** в приміщенні Національного наукового центру "Інститут аграрної економіки" НААН України відбулися Чотирнадцяті річні збори Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. Запропоновано тему до обговорення: "Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року.

Відповідно до програми мій виступ завершував фіксовані виступи.

Пропоную Вашій увазі підготовлений текст виступу.

КОВАЛІВ ОЛЕКСАНДЕР ІВАНОВИЧ, кандидат економічних наук, завідувач відділу Інституту агроєкології і природокористування НААН України

НАСЛІДКИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Епіграф до виступу:

Не в людях зло, а в путах тих,

Котрі незримими вузлами

скрутили сильних і слабих...

Іван Франко

Вельми шановний пане президенте Конгресу !

Шановні конгресмени і присутні !

Сьогодні вже проходять 14 – ті річні збори, хоч я беру участь лише в останніх чотирьох, завдячуючи Вам, - Петре Трохимовичу (Саблук) коли в лютому 2009 мене Ви особисто запросили, не зважаючи на те, що я не йшов в-ногу з «ВСЕ ОДОБРЯМС». І дійсно я був одним із тих хто не сприймав псевдо реформи...

Мій виступ заявлено: «Наслідки земельної реформи» тому, що саме вже відомі й поки-що не проявлені наслідки дали свої позитивні паростки, - паростки прозрінню свідомості в багатьох головах й прояву моральності, в тому числі в причетних до, так званої, земельної реформи і їхніх покровителів. Нам відкривають потрохи очі й деякі іноземні засланці, які й підкидали і ще продовжують підкидати різні ідеї та механізми хаотичного руху так званих реформ.

Головне, що розпочався також об'єднавчий процес науковців, освітян й практиків щодо пошуку візії на визначення ідеї й мети та реальних кроків в звершенні дійсних реформ для народу України, виправляючи сотворене...

Слід констатувати факт, що завдяки численним публікаціям моїх думок, аргументів і пропозиції стосовно шляхів виходу з такого глухого кута (також в матеріалах попередніх конгресів), на сьогоднішній день багато хто підтримує деякі з них, хоч і не в пропонованому аспекті. Зокрема: - про перші трансакції на роздержавлені угіддя через державну установу; - про створення державного земельного банку; - про негайне надання права відчужувати паїв на користь держави не очікуючи зняття мораторію; про створення системи ринкових земельних відносин і обігу цілих неподільних господарств сімейного

типу, - а не просто – ринку земель, включаючи віртуальні паї.

Однак, заради справедливості, необхідно наголосити на тому, що всі реформи на теренах України зводилась до відомого – «РОЗДІЯЙ І ВЛАДАРЮЙ», - як наслідок було розділено біля 27 млн. га родючих земель майже на сім мільйонів кусочків-паїв. Вони не супроводжувались комплексним і системним процесом землеустрою та землевпорядкування, як єдиними і головними інструментами збалансування всіх інтересів, особливо національних, - в правовій, екологічній, економічній, соціальній та духовній площинах, виходячи з конкретних умов кожної території та в цілому в державі з врахуванням глобальних викликів... Землевпорядні проектні інститути зникли і все звелось, в основному, до оформлення сертифікатів, пізніше, - фіктивних держаків на кусочки-паї...

Як наслідок, фрагментарні заходи привели до не передбачуваного.

Зауважу, що точиться багато необґрунтованих розмов (більше десяти років) про ринок землі та мораторій, а про

кабальну оренду земельних паїв, в тому числі іноземцями та олігархами, термін якої до 50 років з правом продовження її ще на такий же термін, включаючи різні не вигідні для селян умови, - ні пари з уст... Чим це не власність !?...

Тому для простих людей лунають заклики і ствердження про доцільність продовження, чи про готовність до зняття мораторію на продаж родючих земель, начебто в інтересах всіх громадян України. Доречно зауважити, що такі бажання є лише в тих громадян, які мають великі гроші, особливо в тих хто вже «наклав лапу» на ласі шматки родючих угідь, включаючи агробізнесові структури та іноземців...

Зрозуміло, що в час світової кризи виникає нагальна потреба матеріалізувати гроші, а при нестачі в багатьох країнах світу продуктів харчування – володіти родючими землями. Це дуже серйозно. Бо доларів можна надрукувати, скільки хочеш, і євро і гривень також, - це папірці... Людям, котрі мають великі гроші, найкраще – отоварити їх, придбавши землю. Такий процес іде вже давно...

Адже високопосадові особи, депутати та й експерти стверджують, що не зважаючи на мораторій за різними на-пів легальними схемами вже «прихвачено» понад 12 млн. гектарів землі, з них дуже багато - іноземцями.

Тому слід вважати, що циркові трюки з мораторієм впродовж десятиліття й одночасна бездіяльність з проведення відповідних комплексних і системних реформ надавали і продовжують надавати можливість довершити «чорну справу».

Недаремно, проштовхуючи у Верховній Раді пропонований депутатами проект закону про ринок землі до другого читання, статтю 10 цього проекту фактично узаконюється за іноземцями, набуті до прийняття його (закону) права власності на землі сільськогосподарського призначення. І від таких власників не вимагається відчужити їх (набуті права) протягом одного року. При цьому проголосувавши в черговий раз про продовження мораторію фактично надано можливість ділкам продовжувати діяти за тіньовими схемами.

Для цього й виписують в законопроектах норми - в одні руки по 100 тисяч гектарів. Ви уявляєте скільки це? Один

стадіон – це один гектар, а це 100 тисяч таких стадіонів... На жаль такі розміри почали обґрунтовувати різними методиками, які діють в Америці, чи Європі... Про те їх застосовувати можна лише за умов створення в Україні такого ж рівня життя і такого ж фінансово-господарського і правового середовища, яке існує в тих країнах.

При цьому, у разі дочасного зняття мораторію, чи його продовження нічого не виграють ані прості селяни ані інші пересічні громадяни України, котрі за Конституцією є, начебто, власниками свого «Основного національного багатства – ЗЕМЛІ». Землю куплять тільки ті, хто має великі гроші. Пропонований досвід Америки, чи Європи можна застосовувати за умов створення в Україні такого ж фінансово-господарського середовища, яке існує в тих країнах.

Натомість, вважаю, що припудрена агітаційна компанія за прискорення прийняття законопроекту про обіг (фактично – про ринок) родючих земель і зняття мораторію, начебто, - на користь людям... - чергові міфи.

Наприклад, розказуючи, що у селяни зможуть першочергово купити паї їхні сусіди для ведення

селянського, чи фермерського господарства, або місцеві громади, – це брехня. Адже сусіди - власників земельних паїв такі ж німічні селяни «голі й босі», як і той, хто продає... Органи місцевого самоврядування, якщо й матимуть гроші, то зможуть придбати лише ті земельні ділянки, які розташовані в межах населених пунктів. А ми знаємо, що продуктивні землі, в тому числі розпайовані, в основному знаходяться за межами населених пунктів. Тим паче, що Уряд збільшив їх нормативну вартість в 1,7 рази, а в селян та в місцевих громадах таких грошей немає...

Передбачається, що після зняття мораторію, за нормами пропонованого законопроекту, буде швидко відбуватися продаж усіх не роздержавлених земель в державних та комунальних сільськогосподарських підприємствах (навчальних і науково-дослідних господарствах), які здебільшого є банкрутами, а також інших земель - резерву, запасу тощо. З цією метою в останні два роки зупинено роздержавлення таких господарств і селяни (працівники і пенсіонери) залишились «за бортом» без паїв. Про це свідчать численні скарги з усіх регіонів. Незважаючи на це, і на підтвердження висловленого, нещодавно уряд створив державний земельний банк, в статутний капітал якого планується включити велику частину земель державної власності.

Розмови про те, що в аграрний сектор при запровадженні ринку підуть великі інвестиції є також черговим міфом, бо власники паїв (пенсіонери, їх діти, внуки) за виручені гроші куплять товари першої необхідності, - китайські машини, комп'ютери тощо, адже продавши землю вони не матимуть власного господарства на власній землі... А твердження як основний аргумент, щодо унеможливлення корупції після зняття мораторію шляхом прийняття пропонованої норми в прикінцевих положеннях законопроекту «Про ринок землі», яка має доповнити постанову Кабінету міністрів України «Про державне мито», згідно з якою за відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення протягом п'яти років із моменту укладення договору сплачуватиметься мито: за перший рік — 100 відсотків нормативної грошової оцінки земельної ділянки, за другий — 90, за третій — 80, четвертий — 70 і на п'ятий — 60 відсотків є не переконливим і розрахований на простаків... Запитаєте, чому? Бо вона (ця норма) розрахована на те, що землю купуватимуть не прості українські селяни, а власники великих капіталів, які добре знають, що земля через шість років буде в кілька разів дорожчою і ніхто не збирається її продавати протягом перших п'яти років...

Розмови на найвищому рівні про, начебто, можливість завершити земельну реформу пусті. Їх реалізувати не можливо, бо зникли з правового поля самі території рад базового рівня і реформованих господарств, а власників

паїв, як основну масу територіальної громади загнано в межі населених пунктів, залишивши їхні паї обсотані проектними дорогами і лісосмугами, які повсюдно віднесено до державної власності, - до відання виконавчої влади за межами населених пунктів.

Слід зазначити, що у нашому випадку, коли земельна реформа не завершена, і форсується перехід права власності на родючі землі в процесі «обігу земель» не до селян-господарів, то це серйозна небезпека, особливо для продовольчої безпеки країни. Адже експортоорієнтований агробізнес немає нічого спільного із внутрішнім ринком вітчизняних продуктів харчування та зайнятістю на селі не залежно від назви закону...

Видається, що таким станом стурбований сам Президент України. Тому, за сприяння держави, мали б спочатку сформувати сімейні та інші малі й середні господарські одиниці, а не просто впроваджувати вільний продаж і купівлю, чи обіг земельних часток (паїв). Людям, які безоплатно одержали від держави сертифікати і не бажають займатись землеробством, – головне одержати гроші і їм не важливо кому продати... Тут нічого дивного немає, нехай продають паї, але тільки до державної власності, яка може надати іншим молодим людям землю для ведення господарства, бо переважна більшість людей,

що живуть в містах – це вихідці з села, які не одержали землю, багато з них могли б повернутися до рідної землі й стати повноправними господарями, а не їхати на заробітки до фермерів в Європу, тому що в місті немає роботи.

При цьому, для виправлення помилок, зокрема, для можливого формування оптимальних природних агролісоландшафтів без невмотивованого подрібнення (парцеляції) земельних масивів, пропонується законодавчо визначити і терміново впровадити механізм, де б перші трансакції та зміна цільового призначення на всі розпайовані землі сільгосппризначення проходили лише через відповідну державну спеціалізовану установу (її філії), одночасно надавши право відчужувати (продавати до держвласності) земельні паї, набуті безоплатно у власність всіма, кому вони не потрібні і хто нагально потребує грошей. Згаданий державний земельний банк, на жаль, цього не зможе виконати.

Для цього Президент, якому повернуто Конституційні повноваження часів Кучми, мав би видати відповідний Указ про звершення земельної реформи. В ньому розписати конкретні кроки по всій вертикалі й горизонталі. Зокрема, що потрібно зробити на законодавчому, що - на виконавчому рівні, яким чином провести в комплексі всі необхідні процедури і заходи впровадження державного

земельного кадастру і нового державного землеустрою із завершення земельної реформи – по кожному реформованому господарству й одночасно по всій державі. Треба спрогнозувати перспективи реального розвитку кожної конкретної території. Сформувати стабільні і ефективні сільськогосподарські землекористування та мінімально неподільні земельні масиви (лоти), в тому числі земельні ділянки, змінені за їхнім цільовим функціональним призначенням. Реалізація такого комплексного підходу – це справжнє мистецтво, бо одна територія до іншої не подібна.

В процесі розробки таких проектів землеустрою також необхідно провести: інвентаризацію земель, її власників, користувачів і правовідносин, пов'язаних з ними;; формування мінімально неподільних масивів за їх цільовим функціональним призначенням, включаючи процес впорядкування угідь і консолідацію окремо використовуваних в натурі земельних ділянок, а також запровадити достовірний прозорий і відкритий державний земельний кадастр, в тому числі земельно-реєстраційну систему.

Адже, ми починали паювання по Указах Президента України Л.Д.Кучми, так само треба і завершити цей процес по всіх територіях реформованих КСП, - й лише в процесі

державного землеустрою та не загравати в мораторії.

При цьому треба обов'язково провести також узгоджені реформування не лише фінансово-податкової, митної й інших систем, але й судової.

Багато чого залежить і від самих нас, - від нашої свідомості, моральності та відповідальності, в тому числі від власників земельних паїв, фермерів і громадськості...

Стратегію нового розвитку аграрного сектору економіки на ближче десятиріччя, розроблену у владних кабінетах, можна розглядати в стінах підвладних структурах, але беззаперечно і безальтернативно стверджувати про її, начебто, незаперечну користь для більшості громадян України - немає жодних підстав... Це підтверджується тим, що 10 років тому також розглядалась стратегія розвитку аграрної реформи і жоден із «конгресменів» не говорив про стратегію, наслідками якої буде створено надвеликі агрохолдинги тощо. Фактично вийшла інша стратегія...

Саме тому я пропоную нашому Конгресу бути незалежним

науковим всеукраїнським об'єднанням високо освічених і моральних вчених з різних навчальних, наукових, господарських та інших закладів і структур. Ми маємо мати свій логотип. Бути самодостатньою, в тому числі фінансовою організацією. Мати свою незалежну, але об'єктивну думку... Мати свою школу і перспективне бачення, враховуючи глобальні виклики... Аналізувати наслідки і вчитись на власних помилках... Напрацьовувати дійсно науково-обґрунтовані пропозиції подальшого розвитку країни і кожного регіону зокрема. Вважаю, що наше майбутнє - тільки в об'єднанні і в консолідації всіх прогресивних зусиль.

Тому пропоную в рішення дописати відповідні пункти щодо подальшої діяльності нашої організації.

Дякую за увагу !